

Evelyne Meens maakte ooit de ‘verkeerde’ studiekeuze. Ze maakte haar studie economie wel af om, voor haar gevoel, niet te falen in de ogen van anderen, maar heeft jaren later alsnog voor zichzelf gekozen; ze is zich gaan verdiepen in de psychologie. Tijdens dit proces is ze gaan inzien dat je je eigen leven kunt sturen door te investeren in het maken van keuzes. Dit leidde tot het schrijven van haar proefschrift Motivation, individual differences in students’ educational choices and study success (2018) en het boek Een leven lang kiezen (2020). DecaZine-redacteur Frank Brouwers las het, werd nieuwsgierig en ging met haar in gesprek.

door Frank Brouwers

Een leven lang kiezen

“ Wellicht werkt het relativerend wanneer we de studiekeuze beschouwen als een moment en een ervaring om onze leerlingen beter te leren kiezen.”

“Ik heb de regie over mijn eigen leven genomen en dat gun ik iedereen. Mijn omgeving heeft me hier ontzettend bij geholpen. Ik ben gaan praten, terwijl ik eerder alles altijd zelf wilde oplossen. Die kwetsbare opstelling heeft me gebracht tot keuzes die mij veel gelukkiger hebben gemaakt. Ik word enthousiast wanneer ik bevindingen uit wetenschappelijke theorieën in mijn lezingen en columns kan vertalen naar de praktijk van alledag.”

KEUZESTIJLEN

Kiezen is een kunst en iedereen doet dat op zijn of haar manier. Meens,

als beleidsadviseur en onderzoeker Studie(keuze)succes verbonden aan Fontys Hogescholen, onderscheidt in haar boek vijf keuzestijlen; rationeel, intuïtief, vermijdend, afhankelijk en spontaan. In het algemeen kan gezegd worden dat de rationele en intuïtieve de meest succesvolle keuzestijlen zijn. Bijzondere is dat op de middelbareschoolleeftijd de afhankelijke keuzestijl ook significant positief scoort als het om studiesucces gaat. Dit blijkt uit onderzoek onder eerstejaars studenten van Fontys. Dit heeft er o.a. mee te maken dat leerlingen bij deze keuzestijl

vaak het gesprek met anderen aangaan, waardoor ze op een bewustere, meer reflectieve manier met hun studiekeuze bezig zijn. Dat is een heel andere houding dan die van de spontane kiezer die elke decaan bekend zal zijn: de havist of vwo’er die eind april je werkkamer binnenstapt: “Wat kan ik het best gaan studeren...?” of de decanenkamer liever mijdt.

Meens geeft aan dat je hierop kunt inspelen door deze leerlingen tijdig in beeld te brengen en actief uit te nodigen om ze vervolgens in contact te brengen

▲ Evelyne Meens

met oud-leerlingen die ook ooit een vermijdende of uitstellende kiezer waren en hun ervaringen kunnen delen. “Je hebt soms de ervaring nodig om je gedrag aan te passen of te verbeteren,” aldus Evelyne. “Het beste is het als je zelf die ervaring ondergaat, maar bij gebrek aan beter kun je die van een oud-leerling inzetten.”

INTERN KOMPAS

Met welke keuzestijl van een leerling je ook te maken hebt, het grotere doel is het ontwikkelen van het intern kompas, waarmee hij richting kan geven aan zijn eigen leven. Dit betekent dat hij zicht moet krijgen op zijn eigen interesses, waarden en doelen. Als loopbaanbegeleider kun je hier invloed op uitoefenen door, vooral in de adolescentieperiode, aandacht te hebben

voor het leren kiezen. Dit kun je bereiken door structuur te bieden en samen met de leerling af te stemmen op wat op dat moment nodig is in het keuzeproces. Je sluit als begeleider dus aan bij wat een leerling al kan, zodat de leerling autonomie en daarmee ruimte ervaart. “Als loopbaanbegeleider is het niet jouw verantwoordelijkheid dat de leerling de juiste keuze maakt, maar dat je hem helpt te leren kiezen,” aldus Meens. “Zeker in deze coronatijden is het belangrijk structuur te bieden aan leerlingen in de loopbaanbegeleiding.”

KIEZEN VOOR EEN BEROEP OF OPLEIDING

Kiezen voor opleidingen waarbij het beroepsbeeld helder is, zoals bij het beroep van leraar of fysiotherapeut, is bij een groot aantal van onze leerlingen

populair. Die beroepen zijn tastbaar, maar leerlingen hebben niet altijd alle facetten van het beroep even scherp op hun netvlies. Een leraar werkt niet alleen met leerlingen, maar moet ook zorgdragen voor de administratie, vergaderingen voorbereiden en gesprekken met ouders voeren. Als loopbaanbegeleider is het belangrijk de leerling de verschillende facetten van opleidingen of beroepen uit te laten zoeken en hem uit te dagen hierover met zijn/haar omgeving in gesprek te gaan. Je kunt dan samen met de leerling de juiste vragen, de vagen die belangrijk zijn bij dat onderzoek, scherper formuleren.

LEREN KIEZEN

De politiek heeft het nu vooral over ‘achterstanden wegwerken’. Nog

“Als loopbaanbegeleider is het niet jouw verantwoordelijkheid dat de leerling de juiste keuze maakt, maar dat je de leerling helpt te leren kiezen.”

belangrijker is het samen met de leerling vooruit te kijken. Evelyne Meens beschrijft in *Een leven lang kiezen* de ‘End-of-history illusion’: “Het is gemakkelijker terug te kijken naar het verleden dan ons voor te stellen wat er in de toekomst nog komen gaat.” Veranderingen komen er toch wel, want je leerling en zijn omgeving veranderen. Als een leerling zich daarvan bewust is, komt er minder druk op de studiekeuze te liggen en kan dat moment meer gezien worden als een moment om te leren kiezen. Daarnaast is het brein van de puber of adolescent nog niet altijd zo ontwikkeld dat het vanzelfsprekend de ‘juiste’ keuzes maakt. Het vervolgonderwijs speelt daar op dit moment op in door brede bachelors aan te bieden. Bij Fontys wordt bijvoorbeeld bij techniek een parallelle propedeuse aangeboden. Daarnaast start er een oriëntatiepropedeuse economie en communicatie om zo de exploratiemogelijkheden van leerlingen uit te breiden.

MINDER PASSENDE KEUZE

Op Fontys wordt in het eerste studiejaar de Startthermometer gebruikt. Het doel van dit reflectie-instrument is de student na de eerste lesweken en tentamens stil te laten staan bij de eerder gemaakte studiekeuze en de eerste opgedane ervaringen tijdens de nieuwe studie. Hierbij is ook het welzijn van de student van belang. Coaches van Fontys kunnen daar vervolgens op anticiperen in gesprekken en in hun begeleiding. Hiermee wordt o.a. twijfel over de studiekeuze genormaliseerd. En als een student er dan in het eerste jaar achter komt ‘verkeerd’ te hebben gekozen (beter gezegd: een minder bewuste keuze te hebben gemaakt), dan biedt het interne programma *Explore* de kans opnieuw, en nu bewuster, een studie te kiezen.

Ik vind het prachtig te merken hoe Evelyne zich kwetsbaar opstelt, ook in haar boek, waardoor de verschillende theorieën landen op de plek waar het

allemaal gebeurt en moet gebeuren: op de scholen en in de hoofden van onze leerlingen en studenten. Ik heb haar boek gebruikt als onderlegger voor een workshop *Kiezen voor mentoren*. Ik denk dat we nog veel van Evelyne Meens zullen horen, de komende tijd!

Maar toch... die laatste zin geeft precies aan wat wij in onze maatschappij steeds doen: de ander de druk laten ervaren om te presteren. Dit geldt ook voor onze leerlingen wanneer we vragen: “En, heb je al gekozen?” of “Zou je je niet eens met je studiekeuze bezighouden?” Wat Evelyne Meens mee wil geven is het volgende: “Wellicht werkt het relativerend wanneer we, zonder te willen bagatelliseren, de studiekeuze niet als zware levenskeuze beschouwen, maar als een moment en een ervaring om onze leerlingen beter te leren kiezen. Een vaardigheid waar ze hun hele leven lang profijt van zullen hebben!”